

การศึกษาบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ในฐานะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ

The Study of Panegyric Song to King Rama IX As a Panegyric Literature

กรีกมล หนูเกื้อ / KREEKAMON NOOKUR

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

DEPARTMENT OF THAI LANGUAGE, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, THAKSIN UNIVERSITY

Received: February 27, 2020

Revised: August 23, 2020

Accepted: September 10, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรีที่ขับร้องโดย นายธงไชย แมคอินไตย์ จำนวน 7 เพลง ในฐานะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ เนื่องจากวรรณกรรมเพลงถือเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในฐานะทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนาและทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ทรงครองราชย์ ผลการศึกษาพบว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ปรากฏลักษณะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ 3 ประการ คือ การเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม การกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อประชาชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน และการสื่อถึงความจงรักภักดีที่ปวงชนชาวไทยมีต่อพระองค์ ลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นลักษณะของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ ดังนั้นการศึกษาบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงมีคุณค่าในฐานะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติและปรากฏการณ์ของเพลงเทิดพระเกียรตินี้ยังเกิดในช่วงปลายรัชสมัยอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, บทเพลงเทิดพระเกียรติ, วรรณกรรมเทิดพระเกียรติ

Abstract

The objective of this article was to study panegyric songs for King Rama IX of the Chakri Dynasty that sung by Thongchai Magintai, consisting of 7 songs. The goal of panegyric song writing was to honor the King as a developer and as the King who performed his royal duties for the Thai people over 70 years during his reign. The results indicated that the panegyric songs had 3 characteristics of panegyric literatures. Therefore, the panegyric songs were ones of the panegyric literatures. The main characteristics of the literatures were divided into 1) being a righteous King, 2) mentioning of the royal duties that had been performed to Thai people for a long time, and 3) demonstrating the loyalty that Thais have toward His

Majesty. Therefore, the study of these panegyric songs for the King in aspect of panegyric literature and the phenomenon of the panegyric song occurring during the end of the reign is significant.

Keywords: King Rama IX, Panegyric Song, Panegyric Literature

บทนำ

วรรณกรรมประเภทเทิดพระเกียรติของไทยนั้นมีมาตั้งแต่อดีต โดยพบหลักฐานที่ปรากฏชัดเป็นลายลักษณ์คือเรื่อง “ลิลิตยวนพ่าย” หรือ “ยวนพ่ายโคลงตัน” ที่มีข้อสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (กาญจนา ธรรมเมธี, 2519 : 17) วรรณกรรมเทิดพระเกียรตินับเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติ ยกย่องเทิดทูนพระมหากษัตริย์ อันแสดงให้เห็นถึงความผูกพันของคนไทยที่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งยังเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการโน้มน้าวใจให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักและศรัทธา ตลอดจนเป็นการสร้างความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักเพื่อปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลา 70 ปี ทำให้มีวรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์เป็นจำนวนมาก วรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระองค์และมีจุดมุ่งหมายเพื่อเทิดพระเกียรติคือ “วรรณกรรมเพลง” ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่และเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในรัชสมัยของพระองค์ เพราะก่อนหน้ารัชสมัยของพระองค์ยังไม่ปรากฏการแต่งเพลงเพื่อเทิดพระเกียรติอย่างกว้างขวางถึงเพียงนี้ การแต่งเพลงจึงถือเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับบริบทสังคม (รัชนิกร รัชตรัตนระกูล, 2561 : 86)

จากการศึกษาพบว่าเพลงเทิดพระเกียรติที่ขับร้องโดย นายธงชัย แมคอินไตย์ มีลักษณะเป็นวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ เนื่องจากมีเนื้อหาที่แสดงถึงการเทิดทูนและแสดงความจงรักภักดีของปวงชนชาวไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ยุพร แสงทักษิณ กล่าวว่า วรรณกรรมเทิดพระเกียรติ วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ วรรณกรรมสรรเสริญพระเกียรติ และวรรณกรรมสรรเสริญพระเกียรติล้วนมีลักษณะเหมือนกัน เนื่องจากคำว่า ยอ สรรเสริญ เฉลิม และเทิด มีความหมายเหมือนกันคือ ยกย่อง เชิดชู (ยุพร แสงทักษิณ, 2537 : คำชี้แจง) “เทิดพระเกียรติ” จึงหมายถึง

การยกย่องเชิดชูในสิ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ คำอธิบายนี้ทำให้เห็นลักษณะของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติว่าต้องมีจุดมุ่งหมายในการยกย่องพระมหากษัตริย์ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่สนับสนุนให้เห็นถึงคุณงามความดีที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อปวงชน

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่าผู้แต่งได้กล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อปวงชนชาวไทย อีกทั้งยังกล่าวโน้มน้าวใจให้คนไทย ตระหนักและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ เพลงเทิดพระเกียรติจึงน่าสนใจว่าปรากฏลักษณะของวรรณกรรมยอพระเกียรติในลักษณะใดบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นว่าเพลงเทิดพระเกียรติเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติอย่างหนึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในฐานวรรณกรรมเทิดพระเกียรติและนัยสำคัญที่เกิดขึ้นของรัชสมัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเพลงเทิดพระเกียรติ คือ เพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ขับร้องโดย นายธงชัย แมคอินไตย์ จำนวน 7 เพลง

ขอบเขตการศึกษา

เพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ขับร้องโดย นายธงชัย แมคอินไตย์ จำนวน 7 เพลง ได้แก่

1. เพลงต้นไม้ของพ่อ (พ.ศ. 2539) (เนื้อร้อง : นิติพงษ์ ห่อนาค ทำนอง : อภิไชย เย็นพูนสุข)
2. เพลงของขวัญจากก้อนดิน (พ.ศ. 2542)

(เนื้อร้อง : นิติพงษ์ ห่อนาค ทำนอง : นิติพงษ์ ห่อนาค)

3. เพลงรูปที่มีทุกบ้าน (พ.ศ. 2550) (เนื้อร้อง : นิติพงษ์ ห่อนาค ทำนอง : อภิไชย เย็นพูนสุข)

4. เพลงตามรอยพระราช (พ.ศ. 2554) (เนื้อร้อง : ชนะ เสวิกุล, นิติพงษ์ ห่อนาค ทำนอง : ชนะ เสวิกุล, อภิไชย เย็นพูนสุข)

5. เพลงในหลวงในดวงใจ (พ.ศ. 2555) (เนื้อร้อง/ทำนอง : มุลนิธิชัยพัฒนา, สมาคมเนชั่นแนล จิโอกราฟิก)

6. เพลงพระราชผู้ทรงธรรม (พ.ศ. 2556) (เนื้อร้อง/ทำนอง : จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน))

7. เพลงเหตุผลของพ่อ (พ.ศ. 2559) (เนื้อร้อง/ทำนอง : กมลศักดิ์ สุนทนนท์, ปิติ ลิ้มเจริญ)

ผลการศึกษา

บทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีลักษณะเป็นวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ โดยกล่าวถึงการเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม การกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อความผาสุกของชาวไทย ตลอดจนใช้กลวิธีโน้มน้าวใจให้คนไทยตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณ อันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ กล่าวได้ว่าเนื้อหาของวรรณกรรมประเภทนี้ มักกล่าวถึงพระเกียรติและมีการหยิบยกพระราชกรณียกิจด้านการปกครองที่ทรงกระทำเพื่อปวงชนมาแสดง และมีเนื้อหาส่วนที่เป็นการ ยกย่องเชิดชูพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ให้เห็นประจักษ์ ตลอดจนการขอพรให้ทรงมีความเจริญในราชสมบัติและสิ่งที่ทรงมีพระราชประสงค์ (คำวิจารณ์วราลีทิพย์, 2549 : 33)

ลักษณะการยกย่องเชิดชูพระเกียรติ การแสดงความจงรักภักดี ตลอดจนการขอพรให้พระมหากษัตริย์ทรงสมพระประสงค์ในทุกด้านเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงกล่าวได้ว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติเป็นวรรณกรรมเทิดพระเกียรติแบบหนึ่งของรัชสมัยของพระองค์ ที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานเพื่อปวงชนชาวไทยตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ทรงครองราชย์

ผลการศึกษาพบว่า เพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

บรมนาถบพิตร มีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ 3 ประเด็น คือการเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม การกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อประชาชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน และการสื่อถึงความจงรักภักดี ดังนี้

1. การเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม

ในการปกครองบ้านเมืองของพระมหากษัตริย์ จำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระปณมบรมราชโองการในการขึ้นครองราชย์ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งเป็นที่ประจักษ์มาตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ทรงครองราชย์ ว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรมหรือกษัตริย์ผู้มีความคุณธรรมอย่างแท้จริง จากการศึกษาบทเพลงเทิดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พบว่าผู้แต่งแสดงถึงการเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรมผ่านบทเพลง “พระราชผู้ทรงธรรม” อย่างชัดเจนดังนี้

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
คือถ้อยคำที่พระองค์ทรงให้ไว้
ช่างแสนจะโชคดีที่เกิดเป็นคนไทย
ได้ภาคภูมิใจเสมอมา
ถ้ามีใครถามทำไมคนไทย
ถึงรักพระองค์อย่างนี้
แค่ได้ชมพระบารมี ก็ยิ้มทั้งน้ำตา
ถ้าหากให้อธิบาย เหตุผลนานาคงต้องใช้เวลา
เท่าชีวิตนี้...

(พระราชผู้ทรงธรรม)

เนื้อเพลงข้างต้นอ้างอิงถึงพระปณมบรมราชโองการที่พระองค์ทรงให้ไว้กับชาวไทย ผู้แต่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านบทเพลงว่าการที่เราเกิดมาเป็นคนไทยเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและยังนับว่าเป็นโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม เพราะในการรับรู้ของคนไทยเชื่อว่า พระมหากษัตริย์ที่ดีคือพระมหากษัตริย์ที่ทรง “ทศพิธราชธรรม” หรือที่เรียกกันว่า “คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง” ซึ่งเป็นจริยวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 507)

นอกจากนี้ในบทเพลง “พระราชผู้ทรงธรรม” ยังมีการเน้นย้ำให้เห็นว่าธรรมะพระราชของพระบาทสมเด็จพระ

พระบรมชนกาทิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร คือการทรงทำเพื่อคนไทยทุกคน สอดคล้องกับ
หลักธรรมของพระราชหัตถ์ที่เรียกว่า “ทศพิธราชธรรม”
ในข้อ “ทาน” และ “ขันติ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เพราะท่านทำเพื่อคนไทย ด้วยธรรมะของ
พระราชหัตถ์ให้เราชาวประชาอยู่ดีกินดี ท่าน
ต้องเหนื่อยเพราะงานหนักไม่เคยพักจวบจนวันนี้
ช่างโชคดียิ่งแผ่นดินนี้ มีราชาผู้ทรงธรรม”

(พระราชผู้ทรงธรรม)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระราชกรณียกิจที่
พระองค์ทรงทำนั้นมีสาเหตุมาจากการที่พระองค์มีความหวัง
เพื่อให้คนไทยได้มีความเป็นอยู่ที่ดี ความปรารถนาให้ผู้อื่น
ได้รับสิ่งที่ดี ถือเป็นคุณลักษณะของ “ทาน” หรือ “การให้”
และในประโยค “ท่านต้องเหนื่อยเพราะงานหนัก” เป็นการ
แสดงให้เห็นความอดทนและความยากลำบากของพระองค์
ที่จะทำเพื่อปวงชนชาวไทย การกระทำนี้ถือเป็นธรรม
พระราชทานในข้อ “ขันติ” คือ ความอดทนต่อความยากลำบาก
ความอดทนต่องานหนักต่าง ๆ การเป็นกษัตริย์ผู้ทรงทศพิ
ธราชธรรมของพระองค์ยังปรากฏผ่านเพลง “ต้นไม้ของพ่อ”
เนื่องจากเนื้อเพลงได้กล่าวถึงการที่พระบาทสมเด็จพระบรม
ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทย ผ่านกลวิธีอุปมาพระราช
กรณียกิจกับต้นไม้ ดังนี้

นานมาแล้ว พ่อได้ปลูกต้นไม้ไว้ให้เรา เพื่อ
วันหนึ่งจะบังลมหนาว และคอยเป็นร่มเงา ปลูกไว้
เพื่อพวกเราทุก ๆ คน

พ่อใช้เหงื่อแทนน้ำรดลงไป เพื่อให้ผลิดอกใบ
ออกผลให้เราทุก ๆ คน เติบโตอย่างร่มเย็น ในบ้านเรา

(ต้นไม้ของพ่อ)

“ต้นไม้” จากบทเพลงข้างต้นเปรียบเหมือน
พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงทำเพื่อ
ประชาชน เนื้อเพลงกล่าวว่า “เพื่อวันหนึ่งจะบังลมหนาว
และคอยเป็นร่มเงา” ประโยคข้างต้นแสดงถึงพระราช
กรณียกิจที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับ
ราษฎรของพระองค์ นอกจากนี้ทศพิธราชธรรม “ขันติ”
ความอดทนต่อสิ่งที่ควรอดทน คือ การอดทนในการบำเพ็ญ

พระราชกรณียกิจที่ทรงลำบากพระวรกายยังปรากฏใน
บทเพลง “ของขวัญจากก้อนดิน”

เรารู้ พ่อต้องเหนื่อยสักเพียงไหนต้อง
ลำบากใจกาย ไม่เคยสิ้น เพราะพ่อรู้ พ่อคือ... พลัง
แห่งแผ่นดินให้เราพออยู่พอกินกันไป

(ของขวัญจากก้อนดิน)

จากตัวอย่างแสดงความอดทนของพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร ที่มีต่อความยากลำบากในการทำเพื่อประชาชน
โดยกล่าวว่าพระองค์ทรงตระหนักรู้ว่าพระองค์คือพลังของ
แผ่นดินที่จะทำให้ประชาชนของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น ความ
อดทนต่อความยากลำบากในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
ของพระองค์ยังปรากฏในเพลง “ตามรอยพระราช”
ซึ่งแสดงภาพความอดทนต่อความยากลำบากในการเดินทาง
เพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ดังบทเพลงต่อไปนี้

ทำไมพระราชดำเนินไปนป่าเขา

ท่านทรงห่วงใยคนที่เขาอยู่ห่างไกล

ทำไมพระราชถึงมีเหงื่อไหล

ท่านทุ่มเทแรงกาย ทรงงานมาหลายปี

(ตามรอยพระราช)

บทเพลง “ตามรอยพระราช” แสดงธรรมข้อ
“ขันติ” ได้เป็นอย่างดี โดยปรากฏผ่านเนื้อเพลงที่ว่า “ท่าน
ทุ่มเทแรงกาย ทรงงานมาหลายปี” ทำให้เห็นถึงความอดทน
ความมุ่งมั่นในการทำที่จะทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ความ
อดทนในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระ
บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรม
นาถบพิตร ยังปรากฏผ่านบทเพลง “ในหลวงในดวงใจ”

ใครที่สอนให้เราเข้มแข็ง ได้เรียนได้รู้ความพอดี

ได้ภาคภูมิใจในสิ่งที่เรามี อยู่ดีกินดีเรื่อยมา

ใครที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เข้าใจและเข้าถึงพัฒนา

ปิดทองข้างหลังองค์พระปฎิมา

จะเหนื่อยจะล้าไม่เคยท้อใจ

(ในหลวงในดวงใจ)

จากประโยค “จะเหนื่อยจะล้าไม่เคยท้อใจ” ปรากฏ
ชัดเจนถึงคุณลักษณะของ “ความอดทน” ที่พระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

บรมนาถบพิตรทรงมี แม้ว่าพระองค์ต้องเหนื่อยล้าพระวรกายแต่ก็ยังทรงอดทนที่จะทำเพื่อประชาชนของพระองค์ ลักษณะของความมุ่งมั่นอดทนนี้ ถือเป็นธรรมข้อ “ขันติ” อันเป็นธรรมที่พระราชาก็มี

เนื้อหาของบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แสดงให้เห็นว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติเป็นวรรณกรรมที่มีแนวคิดในการเน้นความสำคัญของธรรมพระราช หรือ “ทศพิธราชธรรม” เนื่องจากมีการกล่าวถึงการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระองค์ทรงมีความอดทนและมุ่งมั่นในการที่จะทำเพื่อปวงชนชาวไทย การให้และการอดทนของพระองค์ถือเป็นหลักของ “ทาน” และ “ขันติ” อันเป็นหลักธรรมจาก “ทศพิธราชธรรม” การกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ว่าเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมนั้นถือเป็นการกล่าวเทิดพระเกียรติความดีงามของพระมหากษัตริย์ อันเป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ

2. การบรรยายพระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทย

ด้วยระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ยาวนานถึง 70 ปี ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทยจึงมีมากมาย เมื่อศึกษาพบว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติปรากฏการกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทย โดยมีการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ ดังตัวอย่างจากเพลง “ต้นไม้ของพ่อ”

“พ่อใช้เหงื่อแทนน้ำรดลงไป เพื่อให้ผลิดอกใบ
ออกผลให้เราทุก ๆ คน เติบโตอย่างร่มเย็นในบ้านเรา”

(ต้นไม้ของพ่อ)

“เหงื่อ” ในที่นี้ไม่ใช่หยาดเหงื่อ แต่เป็นสัญลักษณ์ของความอดทน ความบากบั่น ความพยายามของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ อีกนัยหนึ่ง “เหงื่อ” ยังแสดงถึงความเหนื่อยยาก ซึ่งพระองค์ไม่เคยท้อใจ และยังคงตั้งใจบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์ของปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ยังพบว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ยังใช้กลวิธีอ้างอิงถึงระยะเวลา

อันยาวนาน ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้แต่งต้องการเน้นย้ำสารสำคัญในตัวบท (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549 : 62) เพื่อสื่อให้เห็นว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาเป็นระยะเวลานาน ดังปรากฏในเพลง “รูปที่มีทุกบ้าน”

เป็นรูปที่มีทุกบ้าน จะรวยหรือจนหรือว่าจะใกล้ไกล
เป็นรูปที่มีทุกบ้าน ด้วยความรัก ด้วยภักดี ด้วยจิตใจ
เติบโตมาก็สิบปีที่ผ่านมา ภาพที่เห็นคือท่านทำงานทุกวัน
เมื่อไหร่เราทำอะไรที่เกิดข้อ แค่มองดูรูปบนข้างฝา
จะได้กำลังใจ จากรูปนั้น

(รูปที่มีทุกบ้าน)

“เติบโตมาก็สิบปีที่ผ่านมา ภาพที่เห็นคือท่านทำงานทุกวัน” ผู้แต่งสื่อให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ทรงครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงงานเพื่อประชาชนชาวไทยอยู่ตลอดเวลา การอ้างระยะเวลาอันยาวนานนี้ยังปรากฏในเพลง “เหตุผลของพ่อ” ที่กล่าวถึงระยะเวลาตลอด 70 ปี ที่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทย

70 ปี พ่อไม่เคยทิ้งประชาชน

70 ปี ที่พ่อทำงานมานานหนักหนา

70 ปี ที่ลูกสำนึกตลอดมา

เป็นบุญหนักหนาที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย

...รักที่มีให้พ่อกายมาขนาดไหน

ก็ไม่ถึงเสียหนึ่งทีพ่อรักเรา

(เหตุผลของพ่อ)

การอ้างระยะเวลาที่ยาวนานถึง 70 ปี โดยกล่าวถึงการทำงานหนักและไม่เคยทิ้งประชาชนนั้น เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความรักความห่วงใย และการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างหนักที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีต่อปวงชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน และไม่เคยหยุดพักการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อชาวไทยเลย การทำงานที่ไม่เคยหยุดพักของพระองค์ยังปรากฏในเพลง “ตามรอยพระราชอา”

“ทำไมทุก ๆ บ้านจึงมีรูปท่านติดไว้

เป็นหลักคอยเตือนใจให้เราทำความดี

ทำไมพระราชายังไม่เคยหยุดพัก

ท่านไม่เคยหยุดพักเพราะรักเราหนักหนา”

(ตามรอยพระราชอา)

เนื้อเพลงข้างต้นใช้กลวิธีคำถามเชิงวาทศิลป์ เหตุที่ใช้โวหารนี้ก็เพื่อเน้นย้ำและโน้มน้าวให้คล้อยตาม ในเนื้อเพลงใช้คำถามว่า “ทำไมพระราชกิจไม่หยุดพัก” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของคนไทยนั้นทรงเห็นพระองค์ไม่เคยหยุดบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ การตอบคำถามในวรรค “ท่านไม่เคยหยุดพักเพราะรักเราหนักหนา” จึงเป็นการขับเน้นให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นว่าการไม่หยุดบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรนั้นเป็นเพราะพระองค์รักปวงชนชาวไทยและปรารถนาให้ชาวไทยมีชีวิตที่ดีขึ้น

จากตัวอย่างบทเพลงที่กล่าวไว้ข้างต้นจึงเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน กล่าวได้ว่า วรรณกรรมที่พระเกียรติคือวรรณกรรมที่ถ่ายทอดพระเกียรติและเรื่องราวของพระมหากษัตริย์พระเกียรติที่เห็นได้อย่างประจักษ์ชัดเจนคือพระราชกรณียกิจที่พระมหากษัตริย์ทำเพื่อประชาชน (วราภรณ์ ศรีกำเนิด, ที่มีลักษณะดังกล่าว บทเพลงที่พระเกียรติจึงถือเป็นวรรณกรรมที่พระเกียรติประเภทหนึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3. การแต่งเนื้อเพลงเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดี

ความกตัญญูถือเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ความกตัญญูคือ รู้ซึ่งในอุปการะที่ท่านทำให้ รู้คุณท่าน (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 6) ความกตัญญูที่มีต่อพระมหากษัตริย์นั้นคือ “ความจงรักภักดี” การสร้างวรรณกรรมที่พระเกียรติอยู่บนพื้นฐานของคตินิยมทางพุทธศาสนา คือ ความกตัญญูต่อบุคคล ด้วยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์มีคุณต่อประชาชน เป็นผู้ให้ความร่มเย็นให้ความเป็นสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ จึงควรสนองคุณ (กาญจนา ธรรมเมธี, 2519 : 63) ดังนั้นการแต่งวรรณกรรมเพื่อเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์จึงถือว่าการสนองพระคุณและระลึกถึงคุณของพระมหากษัตริย์อีกทางหนึ่ง

เมื่อพิจารณาบทเพลงที่พระเกียรติพบว่า เนื้อเพลงปรากฏชัดเจนถึงความมุ่งหมายของผู้แต่งที่แสดงถึงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยมีลักษณะของการตั้งใจในการที่จะปฏิบัติตามคำสอน แนวทางต่าง ๆ

เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี ตลอดจนความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ และการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา

การตั้งใจที่จะประพฤติตนปฏิบัติตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ปรากฏผ่านบทเพลง “ต้นไม้ของพ่อ” ที่ผู้แต่งแสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะดำเนินแนวทางตามคำสอนของพระองค์ท่าน ดังนี้

จากวันนี้สักหมื่นปี ต้นไม้ที่พ่อปลูก ต้องสวย
ต้องงดงามและยิ่งใหญ่สืบสานและติดตาม จาก
รอยที่พ่อตั้งใจ เหนือเราจะเทไป ให้ต้นไม้ของพ่อ
ยังคงงาม

(ต้นไม้ของพ่อ)

“ต้นไม้ของพ่อ” ในเพลงนี้คือแนวทางวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงมีไว้ให้ประชาชนยึดเป็นแบบในการปฏิบัติตาม และประโยคในเนื้อเพลงที่ว่า “สืบสานและติดตามจากรอยที่พ่อตั้งใจ” คำว่า “รอยที่พ่อตั้งใจ” เป็นกลวิธีอุปมา เพราะรอยในบทเพลงนี้คือแนวทางการปฏิบัติที่พระองค์ทรงสอนไว้ “สืบสาน” “ติดตาม” และ “รอยที่พ่อตั้งใจ” คำสำคัญเหล่านี้ทำให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีและการน้อมนำคำสอนของพระองค์มาปฏิบัติตาม

แนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งที่พระองค์ทรงมอบไว้ให้กับชาวไทยคือ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีพึ่งพาตัวเองได้ เป็นแนวทางในการดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 3) จากบทเพลง “ตามรอยพระราชา” ปรากฏความตั้งใจในการที่จะปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างไว้ดังนี้

จะขอตามรอยของพ่อ ท่องคำว่าเพียงและพอจาก
หัวใจเป็นลูกที่ดีของพ่อ ด้วยความรัก ด้วยภักดี
ตลอดไป

(ตามรอยพระราชา)

“จะขอตามรอยของพ่อ” เป็นวลีที่ส่งสารอย่างชัดเจน

ถึงความตั้งใจมั่นที่จะทำตามแนวทาง แนวปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรเคยสอนไว้ โดยเฉพาะ “ความพอเพียง” อันเป็นแนวทางที่จะทำให้เราดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ยับยั้งชั่งใจท่ามกลางกระแสวัตถุนิยมในโลกปัจจุบัน ประโยคที่กล่าวว่า “เป็นลูกที่ดีของพ่อ ด้วยความรัก ด้วยภักดี ตลอดไป” ยังเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะปฏิบัติตาม โดยการปฏิบัติตามแนวทางของพระองค์นั้นเกิดจากความซาบซึ้งใจ ความรัก และความภักดีอย่างเปี่ยมล้น

นอกจากจะมีการนำแนวทางวิถีปฏิบัติที่พระองค์ทรงมอบให้มาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตามแล้วนั้น การแสดงออกถึงความจงรักภักดีผ่านบทเพลงเทิดพระเกียรติยังปรากฏความรู้สึกรัก ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างเด่นชัดอีกด้วย บทเพลงเทิดพระเกียรติที่แสดงถึงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ปรากฏชัดในเพลง “ของขวัญจากก้อนดิน” เนื่องจากบทเพลงดังกล่าวแสดงความมุ่งหมายอย่างชัดเจนว่าบทเพลงนี้เป็น “ของขวัญ” ให้แด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังเนื้อเพลงต่อไปนี้

เรารู้ พ่อต้องเหนื่อยสักเพียงไหน
ต้องลำบากใจกาย ไม่เคยสิ้น
เพราะพ่อรู้ พ่อคือ... พลั้วแห่งแผ่นดิน
ให้เราอยู่พอกินกันต่อไป

หากจะหา ของขวัญ ให้พ่อสักกล่อง
เราทั้งผอง จะพร้อมกันได้ไหม
บวกันเป็นดินเดียว ให้พ่อได้สุขใจ
ไม่ต้องเหนื่อยเกินไป อย่างที่เป็นมา
ช่วยกันทำความดี ให้พ่อได้สุขใจ
ไม่ต้องเหนื่อยเกินไป อย่างที่แล้วมา

(ของขวัญจากก้อนดิน)

เนื้อเพลงข้างต้นสื่ออารมณ์ชัดเจนถึงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อปวงชนชาวไทย สื่อให้เห็นว่าสิ่งที่พระองค์ทรงทำเพื่อประชานนั้น ประชาชนรับรู้และซาบซึ้งอย่างที่สุด ดังในประโยค “เรารู้พ่อต้องเหนื่อยสักเพียงไหน” อันเป็นการ

แสดงออกถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ นอกจากนี้ “ของขวัญ” ในบทเพลงคือสัญลักษณ์แทนความตั้งใจแน่วแน่ที่จะสามัคคีกัน ดังที่ปรากฏผ่านเนื้อเพลง “บวกันเป็นดินเดียวให้พ่อได้สุขใจ” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะสามัคคีกันเพื่อเป็นการถวายเป็นความจงรักภักดีต่อพระองค์

การแสดงความจงรักภักดียังปรากฏในเพลง “รูปที่มีทุกบ้าน” ที่แสดงให้เห็นภาพของการที่คนไทยทุกคนทุกสถานที่ล้วนมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ประดับอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของบ้านเรือน ดังในบทเพลงความว่า

เป็นรูปที่มีทุกบ้าน จะรวยหรือจนหรือว่าจะใกล้ไกล
เป็นรูปที่มีทุกบ้าน ด้วยความรัก ด้วยภักดี ด้วยจิตใจ
เป็นลูกที่ดีของพ่อ ด้วยความรัก ด้วยภักดี...
ด้วยความรัก ด้วยภักดี ตลอดไป

(รูปที่มีทุกบ้าน)

“รูป” ในบทเพลงนี้ถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความจงรักภักดี เพราะบทเพลงกล่าวไว้อย่างตรงไปตรงมาว่า “เป็นรูปที่มีทุกบ้าน ด้วยความรัก ด้วยภักดี ด้วยจิตใจ” คำว่า “จิตใจ” ในบทเพลงจึงน่าจะหมายถึงจิตใจในความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์อยู่ตลอด เพราะไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ใกล้หรือไกล “รูป” หรือพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์จะเป็นสิ่งที่คอยเตือนใจคนไทยทุกคน

ความซาบซึ้งที่มีต่อพระมหากรุณาธิคุณยังปรากฏชัดเจนผ่านบทเพลง “ในหลวงในดวงใจ” ที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นกษัตริย์ที่ไม่เพียงแต่ครองราชสมบัติ แต่พระองค์คือกษัตริย์ที่ครองใจของปวงชน ดังนี้

นี่คือในหลวงในดวงใจ

ที่ทำให้เราคนไทยยิ้มได้อย่างวันนี้ เย็นศิระ
พระบริบาล ได้ร่มพระบารมี ไม่มีคำใดจะตรงกับใจ
ได้กว่านี้

...เรารักในหลวง...คนไทยรักในหลวง...

(ในหลวงในดวงใจ)

เนื้อเพลงข้างต้นกล่าวชัดเจนว่า ผู้แต่งชาบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์คือในหลวงของปวงประชา พระองค์คือกษัตริย์ที่ทำให้คนไทยมีความสุข คนไทยชาบซึ่งใจที่ได้เกิดได้ร่มพระบารมีของพระองค์ ความรู้สึกรักและจงรักภักดีปรากฏอย่างแจ่มชัดในบทเพลงที่ว่า “...เรารักในหลวง...คนไทยรักในหลวง” ซึ่งเป็นประโยคที่เอื้อให้เห็นถึงความจงรักภักดีอย่างชัดแจ้ง

กล่าวได้ว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความจงรักภักดี ความชาบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชนชาวไทยมาตลอดระยะเวลา 70 ปีที่พระองค์ทรงครองราชย์ โดยมีความมุ่งหมายสำคัญในการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้สึกของปวงชนชาวไทยผ่านบทเพลงไปถึงพระองค์ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2554 – 2559 ซึ่งเป็นช่วงปลายแห่งรัชสมัยปรากฏบทเพลงเทิดพระเกียรติจำนวน 4 เพลง และเป็นช่วงที่คนไทยต่างกังวลเรื่องอาการประชวรของพระองค์ ดังนั้นบทเพลงเหล่านี้นอกจากจะเทิดพระเกียรติพระองค์แล้วยังทรงเป็นเหมือนการถวายเป็นกำลังใจให้กับพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่รักของปวงชนชาวไทย

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า บทเพลงเทิดพระเกียรติจำนวน 7 เพลง ที่ขับร้องโดยนายธงไชย แมคอินไตย์ ปรากฏลักษณะของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ ทั้งด้านเนื้อหาการเทิดพระเกียรติและการแสดงความจงรักภักดีอันเป็นลักษณะเด่นของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ โดยบทเพลงเทิดพระเกียรติเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายในการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร เนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงความอุตสาหะในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระองค์ตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ทรงครองราชย์ นอกจากนี้ยังพบว่าเนื้อเพลงมีลักษณะวรรณกรรมเทิดพระเกียรติอย่างเด่นชัด กล่าวคือมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณงามความดีของพระมหากษัตริย์ที่ทรงทำเพื่อปวงชน สอดคล้องกับการศึกษา “โคลงต้นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพล : จากบันทึกประวัติศาสตร์สู่การสร้างสรรคัวรรณกรรมยอพระเกียรติ” ของ วรางคณา ศรีกำเหนิด ที่ว่า วรรณกรรมประเภท

เทิดพระเกียรติ ยอพระเกียรติ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ และพระเกียรติตลอดจนคุณงามความดีของกษัตริย์คือพระราชกรณียกิจที่มีต่ออาณาประชาราษฎร์ (วรางคณา ศรีกำเหนิด, 2558 : 72)

การศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมประเภทเทิดพระเกียรติในปัจจุบันที่มีบทเพลงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติ เนื่องจากอดีตวรรณกรรมประเภทนี้มักมีรูปแบบกาพย์ โคลง ฉันท์ กลอน แต่เมื่อพิจารณาพบว่าบทเพลงเทิดพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรนั้นถึงพร้อมด้วยเนื้อความและมีกลวิธีด้านวรรณศิลป์ในการนำเสนอ อีกทั้งยังแสดงถึงลักษณะเด่นของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติอย่างเด่นชัดคือ การกล่าวถึงพระราชกรณียกิจ ยกย่อง เชิดชู และแสดงถึงความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่พระเกียรติพระคุณและพระบารมีให้จรัสในดวงใจของประชาชน สอดคล้องกับการศึกษา “ลีลาภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช” ที่กล่าวว่า ความชาบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ เป็นผลให้ผู้แต่งเพลงเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะถ่ายทอดบทเพลงเพื่อเทิดพระเกียรติ (อรรถวิทย์ รอดเจริญ, 2552 : 117) โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2559 ช่วงปลายของรัชสมัยได้เกิดบทเพลงเทิดพระเกียรติอย่างต่อเนื่อง อันเป็นนัยสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่พระองค์ทรงประชวรเนื่องจากมีพระชนมายุสูงขึ้น บทเพลงเทิดพระเกียรติเหล่านี้จึงเป็นเหมือนการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระองค์และมโนของการถวายเป็นกำลังใจให้พระองค์ทรงหายจากพระประชวรและทรงอยู่เป็นศูนย์รวมดวงใจของชาติสืบไป

ดังนั้นบทเพลงเทิดพระเกียรติจึงมีลักษณะของวรรณกรรมเทิดพระเกียรติอย่างเด่นชัด คือ มีการสดุดีพระมหากษัตริย์และคุณงามความดีของพระองค์ (นิตยา กาญจนวรรณ, 2515 : 70) ตลอดจนยังเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชน และแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรจะเสด็จสวรรคตแล้ว แต่แนวทางปฏิบัติของพระองค์ยังคงอยู่ในฐานะบุคคลสำคัญและเป็นที่รักของชาวไทย (พัสวรรณ ศรีลานและนิธิตพร อำไพสกุล, 2562 : 12) นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าแม้จะมีการเปลี่ยนรูปแบบ

จากงานร้อยกรองมาเป็นบทเพลงขับร้อง แต่นัยสำคัญของ
เนื้อความยังเป็นไปเพื่อสรรเสริญ เชิดชู ยกย่องและเทิดพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร อีกทั้งยังแสดงถึงความจงรักภักดี
ของประชาชนที่มีต่อพระองค์ มหาราชผู้ประเสริฐ สมกับ
พระสมัญญานาม “พระภัทรมหาราช” ที่จะจำหลักในดวงใจ
คนไทยตราบนิจรันดร์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ธรรมเมธี (2519). **วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 - 2411)**.
ปริญญาณินท์ กศ.ม. (การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่าย
เอกสาร.
- คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550).
เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คำยวง วราสิทธิชัย, หม่อมหลวง. (2549, พฤศจิกายน). “มองวรรณกรรมพระราชพิธีในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ.”
ใน **วารสารวรรณวิทัศน์** 6(1): 31-71.
- ธนศ เวศร์ภาดา. (2549). **หอมโลกวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ : ปาเจรา.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2515). **วรรณกรรมอยุธยา**. กรุงเทพฯ : รามคำแหง.
- พัสวรรณ ศรีลานและนิธอร พรอำไพสกุล. (2562, กรกฎาคม - ธันวาคม). “การพัฒนาชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรมไทยโดย
ใช้บทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อ
พัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยสำหรับนักศึกษาเวียดนาม.” ใน **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ** 21(1): 10 – 20.
- รัชนิกร รัชตรตระกูล. (2561, พฤษภาคม - สิงหาคม). “เรื่องเล่าที่ดัดแปลงจากบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนกของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ” ใน **วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 26(51): 70 – 91.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2537). **วรรณคดียพระเกียรติ**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรางคณา ศรีกำเนิด. (2558, ฉบับพิเศษ). “โคลงฉันท์เรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน: จากบันทึกประวัติศาสตร์สู่การสร้างสรรค์
วรรณกรรมยพระเกียรติ.” ใน **วารสารวรรณวิทัศน์** 15 (ฉบับพิเศษ): 33 – 76.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2552, มกราคม – มิถุนายน). “ลีลาภาษาในบทเพลงเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช.” ใน **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์** 16(1): 117 – 129.